

Täysistunto

Perjantai 28.6.2024 klo 11.46—14.45

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asevelvollisuuslain 32 ja 48 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 66/2024 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 2/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 2/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kopra esittelee, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.02 **Jukka Kopra kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Rajavartioston reserviläisiä voidaan kutsua kertausharjoitukseen tarvittaessa välittömästikin. Ensisijaisesti palvelukseen kutsuttavat reserviläiset ovat viimeisen kahdeksan vuoden aikana varusmiespalveluksen suorittaneita henkilöitä sekä henkilöitä, joille on aikaisemmin suoritettuna asepalveluksen jälkeen annettu tarvittavaa koulutusta asevelvollisten toimivaltuuksien käytöstä Rajavartiolaitoksen tehtävien tukena.

Puolustusvaliokunta tuo mietinnössään esiin, että tarve tälle esitykselle on ilmeinen. Venäjän yhä aggressiivisemmaksi käyvä hybridivaikuttaminen vaatii kaikkien turvallisuusviranomaisten kykyjen pikaista parantamista. Tämä ehdotettu uusi kertausharjoitusperuste on tarkoitettu otettavaksi käyttöön ainoastaan rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi ja välttämättömien toimintojen turvaamiseksi poikkeuksellisissa tilanteissa. Tällaisilla tilanteilla tarkoitetaan erittäin nopeasti kehittyviä ja poikkeuksellisia rajaturvallisuuden tapahtumia, kuten esimerkiksi rajaturvallisuuden häiriötä laajamittaisen välineellistetyin maahantulon muodossa taikka suuronnettomuuden tai pandemian aiheuttamaa laaja-alaista rajasulkua.

Mietinnössämme korostamme sitä näkökulmaa, että myös normaaliolojen lainsäädännön puitteissa tulee kehittää viranomaisten kykyä vastata monimuotoisiin uhkiin. Viranomaisilla pitää jo normaalioloissa olla sellaiset resurssit, ettei välittömästi jouduta turvautumaan virka-apujärjestelyihin tai poikkeusolojen lainsäädäntöön.

Konkreettisesti tässä esityksessä ehdotetaan asevelvollisuuslain 32 §:ää muutettavaksi siten, että myös rajaturvallisuuden välttämättömän ylläpitämisen perusteella pidettäviin kertausharjoituksiin on mahdollista määrätä Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja reserviläisiä laissa säädettyä normaalia kolmen kuukauden määräaikaa nopeammin, kun Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevä välttämätön tarve sitä edellyttää. Lisäksi lakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että 48 §:ään lisätään uusi, Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja reserviläisiä koskeva kertausharjoitusperuste. Päätöksen Rajavartiolaitoksen reserviläisten palvelukseen kutsumisesta tekee tasavallan presidentti sisäministerin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

esittelystä. Pääministerillä ja Rajavartiolaitoksen päälliköllä on oikeus olla läsnä ja lausua käsityksensä asiasta päätöksentekotilanteessa. Valiokunta piti esitettyä päätöksentekomallia hyvänä, ja sen kautta valtionjohto voi tehdä kokonaisharkinnan siitä, täyttyykö välttämättömyysperuste rajareserviläisten palvelukseen kutsumiselle.

Perustuslakivaliokunta toteaa esityksestä antamassaan lausunnossa, että nyt ehdotetulle sääntelylle on hyväksyttäviä ja painavia perusteita. Hallintovaliokunnan lausunnossa tuodaan esiin, että lakia ja sen välttämättömyyttä on tarkasteltava yleisen turvallisuustilanteen ja erityisesti Venäjän Suomeen kohdistaman välineellistetyn maahantulon näkökulmasta. Tästä syystä hallintovaliokunta pitää esitystä tavoitteiltaan kannatettavana sekä nykyisessä turvallisuustilanteessa tarpeellisenä.

Arvoisa puhemies! Suomen ja Venäjän vastainen raja on pitkä, 1 340 kilometriä, ja tätä rajaa vartioi vain noin 3 000 rautaista Rajavartiolaitoksen ammattilaista. On selvää, että tilanteen mahdollisesti kriisiytyessä henkilökunnan määrä voi osoittautua nopeasti liian pieneksi. Hallituksen esityksessä on tarkasteltu myös muita tapoja saada kriisin aikana Rajavartiolaitokselle tukea, mutta mikään muu vaihtoehto ei ole kestävällä pohjalla. Rajavartiolaitoksen evp-henkilöstöä ei ole riittävästi, Frontexin tuki on lopultakin aika rajattua, ja pitkäkestoiseen virka-apuun perustuva järjestely syö merkittävästi muiden turvallisuusviranomaisten toimintakykyä. Rajavartiolaitoksen varsinaisen henkilöstön kasvattaminen taas on hidas prosessi ja vaatii vuosia.

Puolustusvaliokunta pitää siis hallituksen esityksessä ehdotettua mallia toimivana, ja valiokunnan mietintö asiasta olikin yksimielinen. Kiitän tässä yhteydessä kaikkia valiokunnan jäseniä asian rakentavasta käsittelystä. Erityiskiitos edustajille Kyllönen, Toveri ja Strand, jotka nyt jatkavat matkaansa uusiin vaativiin tehtäviin. Osaamistanne ja panostanne valiokuntatyöhön tullaan kaipaamaan.

Arvoisa puhemies! Tarvittaessa välittömästäkin toimeenpantavissa kertausharjoituksissa reserviläisillä voi olla hyvinkin erilaisia elämäntilanteita. Valiokunta korosti mietinnössään, että reserviläisten henkilökohtaiset tilanteet tulee huomioida mahdollisimman hyvin heitä kertausharjoituksiin käskettäessä. Mietinnössä tuodaan myös esiin, että välittömästi lain voimaantulon jälkeen — tavoiteaikatauluhan tälle on 15.7. — Rajavartiolaitoksen tulee käynnistää yhteydenpito reserviläisiinsä sen selvittämiseksi, kuinka moni reserviläisistä on halukas tarvittaessa osallistumaan uusiin kertausharjoitusperusteisiin rajaturvallisuustehtäviin. Kertausharjoituskutsut voidaan näin lähtökohtaisesti kohdentaa tälle joukolle, ja tämä taas nopeuttaa joukkojen saamista kokoon ja tarpeetonta hallinnollista byrokratiaa lykkäyspyyntöjen käsittelyssä.

Valiokunta pitää välttämättömänä myös sen varmistamista, ettei yksittäisen reserviläisen palvelusajan pituus muodostu kohtuuttoman pitkäksi.

Rajavartiolaitoksen ammattilaisen apuna toimivat reserviläiset toimivat rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa. Heillä ei ole oikeutta itsenäiseen voimakeinojen käyttämiseen, eivätkä he kanna asetta. Valiokunta painottaa mietinnössään sitä, että asevelvollisten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että reserviläisiä voidaan määrätä vain sellaisiin tehtäviin, joihin heillä on riittävä koulutus. Tärkeä on myös rajausta siitä, ettei reserviläisiä käsketä tehtäviin, joita suorittaessaan he osallistuvat vaarallisiin tehtäviin.

Valiokunta yhtyi mietinnössään hallituksen esityksen arvioon siitä, että Rajavartiolaitoksen tehtävien takia voimakeinojen käyttöä tai hätävarjelua edellyttävä vaarallinen tilanne voi syntyä riskiarvioinnista huolimatta yllättäen. Siksi on erittäin tärkeää, että palveluk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

seen kutsuttavilla reserviläisillä on koulutukselliset ja välineelliset valmiudet tarvittaessa minimoida itseensä tai muihin kohdistuvat fyysiset oikeudenloukkaukset.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokuntakäsittelyn aikana tuli esiin, että pitkäkestoisesti heikentyneen turvallisuustilanteen vuoksi on tarpeen käydä läpi turvallisuusviranomaisten lainsäädäntöä perusteellisemminkin kuin tekemällä näitä sinänsä hyvinkin perusteltuja osauudistuksia. Puolustusvoimien toimintaa ohjaavat keskeiset lait ovat vuodelta 2007, ja tuolloin edettiin aivan erilaisessa turvallisuusympäristössä kuin nyt. Valiokunta siksi painottaakin mietinnössään, että tulevassa puolustusselonteossa on välttämätöntä linjata siitä, miten puolustushallinnon keskeistä lainsäädäntöä jatkossa kehitetään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten mennään puhujalistaan. — Edustaja Lindberg.

14.09 Jarmo Lindberg kok: Arvoisa rouva puhemies! On viisautta varautua ennalta maamme mahdollisesti kohtaaviin ughiin. Tapahtumat Suomen turvallisuusympäristössä ovat osoittaneet, että viranomaisten oikea-aikaisen ja riittävästi resursoitun toimintakyvyn turvaaminen on kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeää niin uhkan ennaltaehkäisykyvyn kuin torjunnankin kannalta. Tämä pätee sekä sotilaallisen uhkan että muun kokonaisturvallisuuttamme koettelevan uhkan tilanteessa.

Suomen puolustus ja turvallisuus nojaa perinteisesti laajaan ja osaavaan reserviin. Asevelvollisuuslakia on vuosien saatossa muokattu siten, että reserviin kuuluvia asevelvollisia on mahdollista määrätä nopeutetulla menettelyllä sellaiseen kertausharjoitukseen, jonka tarkoitus on sotilaallisen valmiuden kohottaminen. Tällä muutoksella Puolustusvoimien valmiutta kyettiin merkittävästi parantamaan. Nykyisen voimassa olevan asevelvollisuuslain kertausharjoitusperusteet eivät mahdollista muihin vakaviin ughiin vastaamista. Tämä ei nykytilanteessa riitä, vaan käsiteltävänä olevassa laissa vahvistamme kykyämme vastata Venäjän hybriditoimiin tilanteissa, joissa rajaturvallisuus on vakavasti vaarantunut, ja tavoitteena on laajentaa keinoja, joilla pystytään reagoimaan aiempaa nopeammin nopeasti kehittyviin rajaturvallisuuden muutoksiin.

Ehdotuksen mukaan laki sallisi jatkossa rajajoukkoihin sijoitettujen reserviläisten kertausharjoitukseen määräämisen nykyistä laissa säädettyä kolmea kuukautta nopeammin. Tilanteen syntyessä äkillisesti ei ole mahdollista odottaa kolmea kuukautta kertausharjoituksen järjestämiseksi, vaan määräys osallistua kertausharjoitukseen olisi tarvittaessa lähetettävä kansallisen turvallisuuden takaamiseksi ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi alle kolmen kuukauden määräajassa. Esitys yhdenmukaistaisi osaavan reservimme hyödyntämistä maamme turvaamiseksi erilaisissa uhkatilanteissa.

Kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi on erittäin tärkeää, että asia käsitellään eduskunnassa siten, että laki saadaan voimaan mahdollisimman pian. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ronkainen.

14.12 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Tänään käsittelemme tärkeää hallituksen esitystä, jolla ehdotetaan muutettavaksi asevelvollisuuslakia. Esityksen taustalla on tarve vastata Suomen turvallisuusympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja varmistaa, että kykenemme muuttuvissa rajaturvallisuustilanteissa reagoimaan erilaisiin tilanteisiin riittävällä nopeudella ja tehokkuudella. Tämä esitys onkin merkittävä askel varautumiskykyimme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

vahvistamisessa. Samalla tämä on elintärkeä kokonaisuus maamme rajaturvallisuuden näkökulmasta. Suomen turvallisuus ja puolustuskyky ovat aina olleet meille ensiarvoisen tärkeitä. Olemme maailmalla tunnettuja järjestäytyneisyydestämme ja tehokkuudestamme, ja tämä näkyykin erityisesti reserviläisjärjestelmässämme. Reserviläiset ovat maamme selkäranka, joka tukee maanpuolustustamme ja antaa meille sen joustavuuden, joka muuttuvassa ja epävakaa ympäristössä on äärimmäisen tärkeää.

Arvoisa puhemies! Olemme nyt etulinjassa varautumiskyvyn kehittämisessä. Tämä tarkoittaa, että meidän on jatkuvasti tarkasteltava ja päivitettävä lainsäädäntöämme vastaamaan nykypäivän tarpeita. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja reserviläisiä voitaisiin tarvittaessa kutsua kertausharjoitukseen nykyistä nopeammin, kun Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevä välttämätön tarve sitä edellyttää. Tämä muutos onkin kriittisen tärkeää, jotta rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviin kiireellisiin tarpeisiin voidaan vastata riittävällä nopeudella. Kuten tiedämme, Suomen turvallisuustilanne on muuttunut ja monimuotoiset uhkat, kuten maahantulon välineellistäminen hybrdivaikuttamisen keinona, ovat todellisia haasteita. Viranomaisten oikea-aikaisen ja riittävästi resursoitun toimintakyvyn turvaaminen on kansallisen turvallisuutemme kannalta välttämätöntä. Voimassa olevan asevelvollisuuslain mukaan kertausharjoitukseen voidaan määrätä reserviin kuuluva asevelvollinen vähintään kolmen kuukauden varoitusajalla. Tätä aikaa voidaan kuitenkin asevelvollisen suostumuksella lyhentää. Nyt esitettävällä muutoksella mahdollistetaan nopeampi kutsuminen myös silloin, kun kyse on rajaturvallisuuden välttämättömästä ylläpitämisestä.

On tärkeää korostaa, että esitetyillä muutoksilla ei ole tarkoitus laajentaa tai luoda uusia toimivaltuuksia reserviläisille. He toimivat edelleen Rajavartiolaitoksen henkilöstön tukena ja valvonnassa niillä toimivaltuuksilla, joista voimassa olevassa laissa ollaan säädetty. Reserviläisten tulee voida toimia rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa, minkä lisäksi on huomioitava, että reserviläisillä tulee olla riittävä koulutus heille asetettujen tehtävien suorittamiseen. Reserviläisten nopeampi kutsuminen kertausharjoitukseen edellyttää myös sitä, että heillä on käytössään tehtävien edellyttämä varustus ja että he ovat saaneet varustukseen riittävän käyttökoulutuksen. On tärkeää, että reserviläiset pystyvät järjestämään siviilielämänsä asiat ennen harjoitukseen osallistumista. Tämä inhimillinen näkökulma on otettava huomioon, jotta reserviläisten sitoutuminen ja valmius voidaan taata parhaalla mahdollisella tavalla.

Arvoisa puhemies! Reserviläisten koulutus ja valmius ovat keskeisiä tekijöitä kansallisturvallisuudessamme. On elintärkeää, että reserviläisillä on tarvittavat resurssit ja välineet tehtävien suorittamiseen. Rajavartiomies voisi jatkossa lain uudistuksen myötä valtuuttaa koulutuksen saaneen asevelvollisen käyttämään ampuma-asetta lievempää voimakeinoa äärimmäisessä tilanteessa. Reserviläisille ei muutoksen myötä kuitenkaan tulla antamaan ampuma-aseen kantolupaa, mutta kysymystä Rajavartiolaitoksen reserviläisten oikeudesta ampuma-aseen kantamiseen tulee ehdottomasti tulevaisuuden lainsäädäntömuutoksissa arvioida uudestaan. Tämä on osa jatkuvaa pyrkimystämme varmistaa, että olemme aina valmiina vastaamaan uusiin haasteisiin, jotta maamme turvallisuus pysyy taattuna myös jatkossa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Savola.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

14.17 Mikko Savola kesk: Arvoisa rouva puhemies! Venäjän hybridivaikuttaminen on syy, minkä takia eduskunta tämän kevätkautensa loppuun hyvin merkittäviä lakihankkeita säätää, lakeja säätää. Yksi niistä on tämä asevelvollisuuslain muutos eli se, että reserviläisiä voidaan käyttää Rajavartiolaitoksen tukena.

Puolustusvaliokuntahan tätä käsitteli perusteellisesti, kun mietinnön asiasta teki. Se, että reserviläisiä voidaan käyttää, tätä kertausharjoitusperustetta voidaan käyttää, ”on tarkoitettu käyttöön otettavaksi ainoastaan rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi ja välttämättömien toimintojen turvaamiseksi poikkeuksellisissa tilanteissa”.

Eli tämä välineellistetty maahantulo, massamainen ihmisten työntäminen rajan yli, Rajavartiolaitoksen resurssien riittävyys — ne ovat niitä syitä, minkä takia reserviläisiä voidaan tämän lainsäädännön pohjalta tarvittaessa kutsua kertausharjoituksiin ja niin sanotusti avuksi sinne rajalle. Tämä laki on tarkoitus saada nopeasti voimaan 15.7. ja niin, että se on yksi osa tätä palettia näitten hybridiuhkien torjumisessa.

Tässä talossahan on tällä hetkellä käsittelyssä myös tuo niin sanottu käännytyslaki, joka toivottavasti nopeasti ja ripeästi etenee. Se on ehkä se kaikkein keskeisin osa tätä välineellistetyn maahantulon torjuntaa, ja toivon kyllä, että se saadaan pian voimaan, ensi viikolla käsittely ja niin edelleen.

Rouva puhemies! Reserviläisten käyttö: Reserviläiset ovat käyneet asevelvollisuuden ja kertausharjoituksia, ja meillä on vahva maanpuolustustahto reserviläiskentässä. Siellä on halukkuutta näihin tehtäviin tarvittaessa lähteä, se on äärimmäisen tärkeä ja hyvä asia. Ja tässä käsittelyn yhteydessä sekä valiokunnan puheenjohtaja Kopra että edustaja Ronkainen toivat esiin nämä lakiuudistustarpeet. Meillä on vuonna 2007 viimeksi tehty tällainen kokonaisuudistus asevelvollisuuslaissa ja Puolustusvoimista säädetyistä laista. Ne on säädetty eri maailmanaikana kuin missä nyt olemme. Nyt olemme Nato-jäseniä, nyt meillä on aivan erilaiset uhat kuin mitä tuolloin oli, ja nämä kysymykset ovat niitä, joita meidän pitää yhdessä tarkastella, ja ne tulee tuoda puolustuselonteon yhteydessä esiin. Tuo on niitä keinoja, joissa pystytään esimerkiksi tätä reserviläisten aseenkanto-oikeutta ja -käyttöoikeutta tarkastelemaan.

Tämä laki on tärkeä. Se on osa tätä kokonaisturvallisuuden palettia, rajaturvallisuuden parantamista ja äärimmäisen kannatettava. Kiitos yhteistyöstä kollegoille tässäkin asiassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko poissa, edustaja Koskinen poissa. — Edustaja Lyly.

14.20 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tätä lakia on pidettävä ensiarvoisen tärkeänä myös siitä näkökulmasta, että huolehdimme kansallisesta ja rajojemme turvallisuudesta. Tämä on yksi osa tällaisessa työskentelyssä. Tähän suhtaudutaan myönteisesti, ja tarvittaessa nopeallakin aikataululla reserviläisiä voitaisiin kutsua kertausharjoituksiin myös rajaturvallisuuden turvaamiseksi.

Esityksen mukaan reserviläisiä voitaisiin käyttää rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa esimerkiksi valvonta- ja vartiointitehtävissä, kuljetustehtävissä ja muissa erillisissä tukitehtävissä. Sekä reserviläisten että heistä vastuussa olevien rajavartiomiesten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että reserviläisiä voidaan määrätä vain sellaisiin tehtäviin, joihin heillä on riittävä koulutus, samoin kuin kokemus tai kyky toimia, eli tämä on erittäin tärkeä ulottuvuus tässä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

Arvoisa rouva puhemies! Reserviläisillä on ilmeistä halukkuutta — viimeksi eilen televisiossa tällainen haastattelu oli — mutta reserviläisten näkökulmasta on tärkeää, että kertausharjoitukseen määrätty asevelvollinen voisi hakea vapautusta voimassa olevan asevelvollisuuslain 34 §:n 2 momentin mukaisesti, ja vapautus voitaisiin myöntää, jos se olisi perhe- tai taloudellisten olojen, ammatin tai elinkeinon harjoittamisen taikka tutkinnon loppuun saattamisen takia välttämätön. Eli myös sellaisia tilanteita on olemassa.

Arvoisa rouva puhemies! Olennainen kysymys on, millaisessa tilanteessa käytännön rajajoukkoihin sijoitettuja reserviläisiä määrättäisiin nopeutetulla aikataululla kertausharjoituksiin. Olennaista siis on se, että ne toimenpiteet, joihin ryhdytään, ovat välttämättömiä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. PeVin lausunnossa tähän viitataan ja ehdotetaan 48 §:n säännöstä uudesta kertausharjoitusperusteesta: ”mahdollistaa rajaturvallisuuden ylläpitäminen, jos se on välttämätöntä nopeasti kehittyvän rajaturvallisuuden häiriön torjumiseksi tai valtakunnan rajan tehostettua valvontaa edellyttävän tilanteen vaikutusten estämiseksi”. Eli ne on tarkasti määritelty siellä.

Erityisesti tässä kiinnittää huomiota se, että nyt kun tässä on kyse poikkeuksellisesta tilanteesta, jota Rajavartiolaitos itse ei kykene 3 000 rajavartijan vahvuudella toteuttamaan, niin olisi todella tärkeätä, että tässä myöskin huolehdittaisiin Rajavartiolaitoksen resursseista nykyisessä haastavassa tilanteessa. Siihen olisi nyt panostettava, ja olenkin huolestunut siitä, että tällä hallituskaudella 27 miljoonan euron määrärahaa ei olla korjaamassa, ja siinä mielessä toivoisin siihen hallituspuolelta nytten tahtoa.

Tämä esitys on ollut yksimielinen, ja on ollut hyvä tänään kuulla sekä DCA:sta että tästä yksimielisiä kannanottoja. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Niemi.

14.24 **Veijo Niemi ps:** Arvoisa rouva puhemies! Pidän erittäin hyvänä muutoksena tätä, jos mahdollista on, että saamme läpi tämmöisen muutoksen, että voimme käyttää reserviläisiä myöskin rajavartijoitten apuna. Noin 3 000 rajavartijaa, ja kuitenkin sitä itärajaa on se 1 343,6 kilometriä — se on varsin pitkä pätkä yrittää noin pienellä miehistöllä hoitaa sitä asiaa sillä tavalla turvallisesti. Ja jos tuolta idän puolelta rupeaa tänne väkeä tulemaan, niin se väkihin ei riitä millään.

Kuitenkin olen hieman huolissani siitä — kuten edustaja Ronkainen, ja myöskin puheenjohtaja Kopra mainitsi tämän — että nämä reserviläiset joutuisivat olemaan ilman asetta, ilman aseistusta, näissä tilanteissa. Tilanne voi tulla todella nopeasti, ja jos sinä olet sillä kohtaa ilman mitään varusteita, olet todella välittömästi alakynnessä. Vertaan tätä hieman siihen, että sanotaan ojankaivajalle, että ”kaiva tuosta tuo oja, mutta ei me nyt sinulle lapiota voida antaa”. Se on tehtävä, joka täytyy hoitaa niin, että myöskin varusteet ovat kunnossa.

Toinen asia, mikä on erittäin hyvä, on, että jos tällä tavalla saadaan siihen reserviläisiä käyttöön, se helpottaa myöskin sitä, että tällä hetkellä on paljon poliisin jouha-joukkoja ollut siellä myöskin tukemassa Rajavartiolaitoksen toimintaa ja varsinkin kesän tullen poliisilaitokset ovat todella ihmeissään, mistä saadaan jouha-joukot, mistä saadaan myöskin omiin hälytystehtäviin, tutkintaan ynnä muihin riittämään väkimäärä samanaikaisesti, kun pitäisi myöskin vuosilomia pystyä hoitamaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Poutala.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

14.26 Mika Poutala kd: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on tavoitteena parantaa Rajavartiolaitoksen kykyä vastata nopeasti muuttuviin rajaturvallisuustilanteisiin. Sisäministeriön esityksessä todetaan, että rajavartiolaissa on noussut esille rajaturvallisuuden ylläpitämisen varmistamiseksi tarve saada rajajoukkoihin sijoitetut reserviläiset nykyistä joustavammin palvelukseen myös tilanteissa, joissa rajaturvallisuus on vakavasti vaarantunut. Kertausharjoituksiin tulee normaalisti saada kutsu kolmea kuukautta ennen kertausharjoituksen alkua. Tähän on olemassa poikkeuksia, mutta ne eivät sisällä tätä rajaturvallisuustilannetta.

Tämä hallituksen esitys on osa varautumista mahdollisiin ongelmiin rajaturvallisuuden suhteen ja on tämän takia tärkeä osa Suomen kokonaisturvallisuutta. Kiitos vielä valiokunnille asiantuntevasta ja ripeästä käsittelystä asian suhteen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen.

14.27 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Tuossa äskeisessä puheenvuorossani unohdettiin kiitokset valiokunnan puheenjohtajalle, edustaja Kopralle, joka ansioituneesti esitteli tämän meidän mietintömme. Se oli äärimmäisen hyvää työtä, mitä siellä tehtiin. Jälleen kerran yksimielisenä tuotiin asia tänne saliin, ja minun mielestäni sillä on iso arvo, että asiat etenevät yksimielisesti silloin, kun puhutaan Suomen turvallisuudesta.

Myös valiokuntakäsittelyssä todettiin tarve näitten lakien synkronointiin, ja varmasti se puolustusselonteko on se järkevin paikka, missä kannattaa nuotittaa se, mitä lakeja kannattaa sorvata ja mihinkäkin suuntaan, mutta ilmeinen tarve niille on yhtenäistämisen osalta. Yksi tällainen asia, mikä on täälläkin salissa moneen kertaan tänään jo noussut esiin, on tämä reserviläisten aseenkanto-oikeus, joka on hieman erikoinen siinä suhteessa, että Puolustusvoimien reserviläisillä on oikeus kantaa asetta mutta nyt sitten kuitenkin Rajan reservillä ei sitä oikeutta ole.

Ja on just niin kuin tässä edustaja Niemi sanoi aiemmin, että kantahenkilökuntaa on vain se 3 000 ja reserviä on se 10 000 ja meillä on se 1 340 kilometriä tuossa valvottavaa, niin että jos isolaatuinen hybridioperaatio sieltä lähtee liikkeelle, niin aika työläs homma on pitää raja kiinni, varsinkin, jos tilanne lähtee eskaloitumaan ja tarvittaisiin oikeasti ampumasetta. Tilanne voi tietysti vielä mennä siitäkkin pitemmälle niin, että ollaan pahimmassa tilanteessa lyömässä valmiuslakia voimaan ja saadaan Puolustusvoimien reserviä kutsuttua liikkeelle, ruvetaan puhumaan jo tilanteesta ennen sotatila. Silloin meillä on sitten sellainen tilanne, että meillä on tuolla itärajalla reserviläisiä, joilla on aseet ja joilla ei ole asetta, ja kuitenkin heillä on vähän samantyylinen tehtävä. Siinä kohtaa pitäisi minun mielestäni olla hyvin yhtenäinen näkökulma siinä, miten pitäisi toimia. Ja ei tuon poliisin tuen varaan, mitä on tällä hetkellä siellä käytetty virka-apuna, samoin Puolustusvoimien osalta, voi yksin laskea tässä asiassa tietenkään, vaan kyllä se pitää pystyä tällä reservitoiminnalla hoitamaan. Mutta tarvitaan sitten ne kaikki tarvittavat työkalut niille reserviläisille, että pystyvät tehtävänsä suorittamaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kopra.

14.30 Jukka Kopra kok: Arvoisa rouva puhemies! Osaltani haluan yhtyä näihin kiitoksiin, en itseäni koskien mutta muita asian käsittelyyn osallistuneita koskien — niin valio-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

kuntia, lausuntovaliokuntia kuin sitten meidän omaa valiokuntaa, valiokunnan jäseniä. Hyvää työtä siellä porukka on tehnyt.

Oikeastaan sen tässä voisin todeta, että vaikka meillä on hyvin yksimielinen tämä lausunto, niin sehän ei tarkoita sitä, että meillä niin kuin hymistellen valiokunnassa kaikki hyväksytään, vaan kyllä meillä käydään aika laaja-alaista ja kipakkaakin keskustelua siellä. Hommat revitään palasiksi ja kasataan yhteen, ja pyrkimys tietysti on sitten se, että ollaan yksituumaisia lopputuloksessa, ja hyvin on siinä onnistuttu. Mielestäni se on näissä puolustus- ja turvallisuusasioissa sellainen arvo, mitä kohti meidän kannattaa tietoisesti myös pyrkiä, että löydämme ne sellaiset ratkaisut, jotka yli hallitus- ja oppositiorajojen ovat hyväksyttäviä, ja kaikki voivat niiden takana olla. Ja nyt kun tätä salikeskusteluakin on kuullut, niin tulkitsen, että myös tässä salissa tuntuu olevan sama näkemys. Eli siinä mielessä hyvä onnistuminen koko eduskunnalle, jos ja kun tämä lakiesitys yksimielisesti läpi menee.

Kun edustaja Ronkainen otti tuon jatkokehitystarpeen esille, niin todellakin itsekin alleviivaisin sitä, että meillä on selkeästi näitä lainsäädännön kehittämistarpeita tässä näin. On hyvä, että puolustuselonteossa, joka on työn alla ja ensi talvena valmistunee, näihin otetaan kantaa ja mahdollisesti identifioidaan joitain, ja sitten saadaan ministeriö hommiin kokonaisvaltaisen uudistuksen äärelle. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Autto.

14.31 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan haluan esittää omasta puolestani kiitokset puheenjohtaja Kopralle ja tietysti koko puolustusvaliokunnalle hyvästä työstä mietinnön laatimisen suhteen. Myös puolustusministeri Häkkinen on salissa läsnä, joten myös hänelle tietysti kiitokset siitä, että ministeriössä on tehty tämä esitys asiasta. Esityshän on tuiki tarpeellinen ja liittyy tietysti tähän laajempaan kokonaisuuteen Suomen rajaturvallisuuden vahvistamisesta. Toivottavasti tämä yksituumaisuus, mahdollisimman laaja yksituumaisuus, jatkuu sitten itse tuon varsinaisen rajaturvallisuuslain osalta myöhemmin tänään hallintovaliokunnassa ja täällä suuressa salissa sitten ensi viikolla.

Kaiken kaikkiaan tähän hybridisotaan, jota Venäjä Suomea — Suomea osana länttä — vastaan käy, vastaamme tietysti niin, että Venäjä ei voi konventionaalisella sodan uhalla enää meitä pelotella ollessamme Naton jäseniä ja huolehtiessamme siitä, että Nato on tulevaisuudessaikin vahva pitämään poissa konventionaalisen sodan uhan, jolloin tosiaan Venäjä pyrkii erilaisia yhteiskunnallisia haavoittuvuuksia hyödyntäen vaikuttamaan, painostamaan, hämmentämään läntisiä yhteiskuntia. Yksi sellainen porsaanreikä lainsäädännösämme on selvästi ollut tämä kansainvälisten sopimusten tulkinta siltä osin, että tällaista laajamittaista välineellistettyä maahantuloa Venäjä pyrkii käyttämään niin Suomen kuin laajemmin Euroopan painostamiseen. Sen vuoksi tarvitaan näitä lainsäädäntömuutoksia, joilla huolehditaan siitä, että toisaalta viranomaisilla on riittävät toimivaltuudet toimia näiden tilanteiden estämiseksi ja meillä on tosiasialliset resurssit myös niitä käytännön turvallisuushkia torjua. Näitä lainsäädäntömuutoksiahan tehdään sen vuoksi, että jo edeltä tehdään tyhjäksi Venäjän pyrkimykset painostaa Suomea tai painostaa Eurooppaa ja laajemmin länttä. Kun meillä on nämä asianmukaiset lainsäädännöt olemassa, tällöin parhaassa tapauksessa, kun lait on säädetty, niiden suomina toimivaltuuksia tai niiden mahdollistamia resursseja ei koskaan jouduta edes käyttämään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

Sen vuoksi on todella tärkeää, että tämä laki nyt laajalla yksituumaisuudella etenee. Näin vahvistamme Suomen turvallisuutta, mutta samalla teemme tyhjäksi Venäjän toimet ja puolustamme myös niitä ihmisiä, joita Venäjä taas pyrkii hyväksikäyttämään välineellistäänsä heitä tämän oman toimintansa välikappaleiksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Toveri.

14.35 Pekka Toveri kok: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on pidetty oikein hyviä puheenvuoroja, analyys ejäkin, aiheesta. Esimerkiksi edustaja Auton puheenvuoroon on helppo yhtyä. On hienoa tosiaan nähdä, minkälainen yksimielisyys meillä vallitsee näissä kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisissä asioissa.

Tosiasiahan on se, että me ollaan tässä tilanteessa, missä me joudutaan tämmöistä lakia nyt viilaamaan, johtuen siitä, että meillä on syvinä rauhan vuosina 2000-luvun alusta eteenpäin kaikki turvallisuusviranomaiset — poliisi, Raja, Puolustusvoimat — supistettu aivan minimiinsä. Meillä on henkilökuntaa äärimmäisen vähän, jolloin nyt ollaan tilanteessa, että pitää käyttää sitä reserviä, jonka avulla me ollaan pystytty kuitenkin esimerkiksi puolustusjärjestelmää kehittämään kustannustehokkaasti ja pitämään sitä järjestelmää yllä. Joudutaan turvautumaan siihen reserviin, koska henkilökuntaa ei ole, ja niin kuin puolustusvaliokunnan mietinnöstä kävi selvästi ilmi, henkilökunnan lisääminen kestää vuosikymmeniä, jos aiotaan merkittävästi kasvattaa minkään turvallisuusviranomaisen henkilökuntaa.

No, nyt reserviä ruvetaan käyttämään tehokkaammin, mikä on tietenkin järkevää ja kansantaloudellisesti kustannustehokasta, mutta niin kuin täällä useassa esimerkissä on mainittu, siinä on edelleenkin paljon kehitettävää. On mainittu esimerkiksi se, että nyt ollaan valmiita lähettämään reserviläisiä tukemaan Rajavartiolaitoksen toimintaa — kuitenkin ilman mitään toimivaltuuksia ja varustusta sitä tilannetta varten, että sieltä tuleekin väkivaltainen hyökkäys yhtäkkiä rajalta ylitse.

Niin kuin täällä monessa puheenvuorossa on mainittu, me ollaan hybridisodassa Venäjää vastaan. Tämä sotilaallinen maanpuolustus on se helppo B niin sanotusti. Siihen meillä on hyvät kyvyt, meillä on hyvät lait, meillä on hyvä valmius, meillä on vahva liittouma, ja sotilaallisen hyökkäyksen torjunta on tosi helppoa. Senpä takia Venäjä ei sitä teekään. Sen takia se käyttää hybridisodankäyntiä, jossa mitä tahansa voi tapahtua, joka on vaikeasti ennakoitavissa ja ennalta arvattavaa. Me ollaan nyt Puolassa nähty, miten sinne lähetetty sotilas on kuollut rajalla hyökkäyksen kohteeksi jouduttuaan. Eli meidän pitää tosiaan hyvin avoimin mielin lähteä kehittämään tätä meidän lainsäädäntöä jatkossakin eteenpäin, selvittää tarkasti, miten me voidaan käyttää reserviämme joustavasti, resursoida reservin koulutus ja tukeminen sillä tavalla, että se reservi, mikä me joudutaan lähettämään nopeassakin tilanteessa liikkeelle, on riittävän hyvin koulutettua erilaisiin tilanteisiin ja että meillä on ennen kaikkea semmoiset toimivaltuudet, että me voidaan myös hyödyntää sitä reserviä tehokkaasti. Ei voi olla niin, että kun tietää esimerkiksi Puolustusvoimien erittäin korkealatuksen koulutuksen, mikä annetaan kaikkeen voimankäyttöön liittyen — oli kyse sitten pampun käyttämisestä, kaasuaaseesta tai sitten varsinaisesta ampuma-aseen käytöstä, miten koulutetaan, testataan, päiväkäskytetään tuleville reserviläiselle — niin tarvitaan kolme vuotta poliisikoulua, kadettikoulua tai rajakoulua ennen kuin voi käyttää mitään voimaa tämmöisessä hybriditilanteessa rajan yli hyökkäävää joukkoa vastaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

Eli tällä puolella on merkittävästi kehittämistä. Toivottavasti se nostetaan puolustuslonteossa esille ja ruvetaan tosiaan voimakkaasti kehittämään näitä lakeja niin, että voidaan käyttää reserviä entistä tehokkaammin ja joustavammin yllättävissä tilanteissa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Savola.

14.38 Mikko Savola kesk: Rouva puhemies! Valiokuntakäsittelyssä nämä reserviläisten voimankäyttöoikeudet ja niihin liittyvät kysymykset, erityisesti aseenkanto-oikeuteen liittyvä kysymys, nousivat hyvin vahvasti esiin. Tämähän juontaa asevelvollisuuslain 78 §:stä ja sen mukaisesta sääntelystä. Siinä on kuvattu niitä tehtäviä, joihin Rajavartiolaitoksen reserviläiset voivat osallistua. Siinä kuvataan sitä, että nämä tehtävät eivät lähtökohtaisesti edellytä voimakeinojen käyttöä, joten sen takia tarvetta aseiden kantamiseen ei olisi. Nämä reserviläiset eivät toki aivan ilman voimankäyttövälineitä olisi, sillä heille voidaan antaa näitä lievempiä voimankäyttövälineitä, kuten pippurisumutetta, teleskooppipatukkaa tai käsirautoja ja niin edelleen.

Mutta tässä tullaan tähän nykypäivän tilanteeseen, siihen ongelmaan, jonka käsillä me olemme, vahvaan hybridivaikuttamiseen, jota Venäjä tekee, ja yllättäviin tilanteisiin, joihin varaudutaan. Tämän vuoksi on äärimmäisen tärkeää, että tätä lakikokonaisuutta ja lakia asevelvollisuudesta ja puolustusvoimista annettua lakia tarkastellaan uudelleen.

Olemme eri ajankuvassa, eri maailmassa, kuin silloin kun näitä lakeja on aikaisemman kerran säädetty. Sen takia tähän pitää puuttua, ja tässä puolustuslonteossa, mitä parlamentaarisesti valmistellaan hyvän perinteen mukaisesti — eli hallitus ja oppositio ovat molemmat mukana siinä, mitä tehdään — tämä asia pitää ottaa käsittelyyn. Valiokunta oli tästä hyvin kriittinen, hyvin yksimielinen, että tätä kysymystä pitää käsitellä ja tähän pitää muutos tehdä. Kyllä ainakin keskustan osalta voin luvata, että tätä asiaa edesautetaan niin, että reserviläiset voivat parhain mahdollisin välinein ja turvallisesti toimia niissä tehtävissä, joihin heidät määrätään.

Ja sitten näistä kiitoksista ja yksimielisyydestä: Kyllä tämän saman yksituumaisuuden toivoisi asioiden käsittelyssä tarttuvan myös muihin valiokuntiin, erityisesti tällä hetkellä hallintovaliokuntaan, joka äärimmäisen kriittistä lainsäädäntöä tästä käännytyslaista tällä hetkellä käsittelee. Olisi tärkeää saada nämä lait nyt mahdollisimman nopeasti voimaan — ja mitä yksituumaisemmin, sitä vahvemman signaalin se antaa myöskin täältä Eduskuntatalosta ja Suomesta rajojen ulkopuolelle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie.

14.41 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Tässä asevelvollisuuslain muutoksessa on tosiaan kyse uudesta kertausharjoitusperusteesta. Rajavartiolaitos on todellakin tärkeä osa meidän Suomen puolustusjärjestelmää. Valmiuden kohottamisessa on kyse Puolustusvoimien valmiuden säätelyn toimenpiteistä, jotka liittyvät sotilaalliseen uhkaan ja jotka aloitetaan valtionjohdon päätösten ja Puolustusvoimain komentajan käskyjen mukaisesti.

Kiitos puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Kopralle ja koko valiokunnalle siitä, että tämä mietintö on yksimielinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2024 vp

Olen samaa mieltä, kuten tässä moni edustaja, että on tärkeää, että tämäntyyppisissä turvallisuusasioissa eduskunta pystyy käsittelemään asioita yksimielisesti, on sitten kyse sisäisestä turvallisuudesta tai ulkoisesta turvallisuudesta, joiden raja on itse asiassa viime aikoina ollut sen verran häilyvä, että kaikki nivoutuu yhteen.

Tässä esityksessä tosiaan ehdotetaan uutta kertausharjoitusperustetta, ja se on tarkoitettu käyttöön otettavaksi ainoastaan rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi ja välttämättömien toimintojen turvaamiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällaisilla tilanteilla tarkoitetaan erittäin nopeasti kehittyviä ja poikkeuksellisia rajaturvallisuuden tapahtumia, kuten esimerkiksi rajaturvallisuuden häiriöitä laajamittaisen välineellistetyn maahantulon muodossa taikka suuronnettomuuden tai pandemian aiheuttamaa laaja-alaista rajasulkua.

Näitä uusia kertausharjoitusperusteita ei ole tarkoitettu käytettäväksi suoranaisesti vastaamaan esimerkiksi kyberhyökkäykseen tai informaatiovaikuttamiseen, mutta esityksessä on kuitenkin katsottu, että tällaisten erilaisten hybridiuhkien, kuten kyberhyökkäyksen tai informaatiovaikuttamisen, seurauksena voi aiheutua sellaisiakin rajaturvallisuuden häiriöitä, joissa ehdotettu kertausharjoitus voisi tulla kyseeseen.

Koska Rajavartiolaitos on niin keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää, puolustusvalmiuden vaatiessa rajajoukot tai niiden osia voitaisiin presidentin asetuksella liittää Puolustusvoimiin. Puolustusvaliokunta onkin tuonut esiin näkökulman siitä, että Rajavartiolaitoksen henkilökunnan määrä, joka on siis noin 3 000 ammattilaista, voi nopeasti osoittautua riittämättömäksi tilanteen hallinnan kannalta. Siinä mielessä valiokunnan mielestä on myös selvää, että tilanteen syntyessä äkillisesti ei normaalia kolmen kuukauden ennakkoilmoitusaikaa kertausharjoitukseen kutsumisesta voida noudattaa.

Kaikin puolin kannatettava lakimuutos, ja toivon kanssa omalta osaltani, näin hallintovaliokunnan varajäsenenäkin, että ihan tulevina tunteina ja viimeistään ensi viikon alussa myöskin hallintovaliokunta saa yksimielisen mietinnön, tai ainakin suurimmaksi osaksi yksimielisen mietinnön, tästä niin sanotusta käännytyslaista.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 66/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.